

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report

Vol. 7 Nr. 162 2012

Skjøtselsplan for slåttemark

Haugen-Lia og Haugen-Høgreina i Karbøl,
Bodø kommune, Nordland fylke

Sigrun Aune og Bolette Bele

Bioforsk Midt-Norge

Tittel/Title:

Skjøtselsplan for slåttemark - Haugen-Lia og Haugen-Høgreina i Karbøl, Bodø kommune, Nordland fylke

Forfatter(e)/Author(s):

Sigrun Aune og Bolette Bele

<i>Dato/Date:</i> 29.11.2012	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 420216.13	<i>Saksnr./Archive No.:</i> 2012/461
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 162/2012	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> 978-82-17-01014-2	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 21	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i>

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Fylkesmannen i Nordland	<i>Kontaktperson/Contact person:</i> Ingvild Gabrielsen
---	--

<i>Stikkord/Keywords:</i> Slåttemark, restaurering, skjøtsel, handlingsplan	<i>Fagområde/Field of work:</i> Grovfôr og kulturlandskap
--	--

<i>Sammendrag:</i> Denne rapporten beskriver skjøtselsplaner for slåttemarkene Lia og Høgreina på garden Haugen i Karbøl, Bodø. Skjøtselsplanen baserer seg på kartlegging av vegetasjon og informasjon fra grunneieren. Slåttemarkene bør fortsatt drives som i dag, med sein slått og ingen gjødsling. Høgreina beites av sau på høsten, mens Lia kun benyttes til slått. Det er viktig at bruken fortsetter på samme måten for å holde engene i hevd og opprettholde artsmangfoldet.
--

<i>Land/Country:</i>	Norge
<i>Fylke/County:</i>	Nordland
<i>Kommune/Municipality:</i>	Bodø
<i>Sted/Lokalitet:</i>	Karbøl

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Knut Anders Hovstad (sign.)
Forskn.leder kulturlandskap

Thomas H. Carlsen (sign.)
Forsker

Forord

Denne rapporten beskriver skjøtselsplaner for slåttemarkene Lia og Høgreina på garden Haugen i Karbøl, og er i samsvar med Handlingsplan for slåttemark. Arbeidet er del av et prosjekt med kartlegging og utarbeiding av skjøtselsplaner for utvalgte slåttemarkslokaliteter i Nordland og er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland. Prosjektet har vært delt mellom personell ved Bioforsk Nord Tjøtta og Bioforsk Midt Kvithamar. Prosjektleder har vært Thomas H. Carlsen ved Bioforsk Nord Tjøtta.

Innledningen er hentet ut fra handlingsplanen for slåttemark, som angir en mal og retningslinjer for slåttemarker i Norge generelt, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne skjøtselsplanen.

Siden slåtteeengene på nedsida av veien (på oversida og nedsida av lokaliteten Haugen-Høgreina helt ned til Lakselva) allerede var slått da vi besøkte lokaliteten, bør disse undersøkes igjen senere. Moen lengst nede ved elva er det mest lettdrevne arealet på gården og tilføres noe kunstgjødsel.

Takk til Fylkesmannen i Nordland og takk til grunneier Oddbjørn Andreassen for nyttige opplysninger om hvordan områdene har blitt brukt tidligere, og hvordan de brukes i dag.

Stjørdal 29. November 2012

Sigrun Aune

Bolette Bele

Innhold

A.	Generell del	3
	Slåttemarksutforminger i Nord Norge	3
	Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	4
B.	Spesiell del: Slåttemark Haugen- Lia	6
	SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)	6
	OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen).....	6
	SKJØTSELSPLAN	8
C.	Spesiell del: Slåttemark Haugen-Høgreina	11
	SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)	11
	OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen).....	11
	SKJØTSELSPLAN	13
	Kilder	16
	Ortofoto/kart.....	17
	Bilder.....	18
	Artliste.....	21

A. Generell del

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad alt for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vade-fugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truete beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest artsmangfold per m² og også de største bestandene av flere truete engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige ”levende genbanker”. I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truete naturtyper.

Slåttemarksutforminger i Nord Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Nord-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Nordland finnes fine dunhavreenger med forekomst av bl.a. rødflangre, brudespore, vill-lin, harerug, fjellfrøstjerne og jåblom på skjellsand. Slik eng er tidligere registrert bl.a. på Kjerringøy, Bodø kommune. Ved Kvarv i Sørfold fantes en annen utforming av dunhavreeng med arter som gulmaure, gjeldkarve og småengkall (Norderhaug 1988). Boreal slåtteeng (G7) finnes også i Nord-Norge, men her mangler sørlige arter (Fremstad & Moen 2001). Artsrike kalkenger finnes bl.a. på Skogsholmen i Vega kommune. Skogstorkenebb-ballblomeng (G13) er karakteristiske for Nord-Norge og tidligere registrert bl.a. ved

Jarfjorden i Finnmark med forekomst av bl.a. flere marikåpearter, sølvbunke, fjelltimotei, hvitbladstistel, gulaks, ryllik, småengkall og harerug (Norderhaug 1988). Enger med et spesielt artsinventar er Finnmarksfrøstjerneeng og silkenellikeng (G9) som er registrert i Talvik og Anarjohka i Alta respektive Porsanger, Lebesby, Tana og Sør-Varanger (Alm et al. 1994, Fremstad & Moen 2001). Eksempler i god hevd finnes sannsynligvis ikke lenger, men svakt gjengrodde enger med mye finnmarksfrøstjerne og/eller russkjeks er registrert. Ved Makkenes i Vadsø finnes fine slåttemarklokaliteter som nå beites. Artsrike rester av tidligere slåttemark i tilknytning til sanddynesystemer (dyneeng W2a,b) finnes fortsatt i Nord-Norge bl.a. i Finnmark. De har imidlertid ikke vært i bruk på lang tid (Vibekke Vange pers. medd.).

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemark

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent!

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev.hesjes før det fjernes. Bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarihånd er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvtint for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvtint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjøduert eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med ljà eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten. For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DNS hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

B. Spesiell del: Slåttemark Haugen- Lia

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
Navn på lokaliteten Karbøl: Haugen-Lia				Kommune Bodø		Områdenr. 180480056	
ID i Naturbase Ikke tidligere registrert i Naturbase		Registrert i felt av: Bolette Bele, Sigrun Aune				Dato: 18.07.2012	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Karbøl omtalt i Ofte m.fl. 2003						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %				Utforminger: D0104 Frisk fattigeng 80 % D0113 Frisk næringsrik "natureng" 20%			
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	G4 - Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng G13 - Frisk, næringsrik «natureng», skogstorkenebbeng, ballblomeng
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hag estell	
> 100 m		Gjen-grodd		Gjøds-ling			
		Dårlig		Lauving			
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
INNLEDNING							
Områdebeskrivelsen og skjøtselsplanen er utarbeidet i 2012 av Sigrun Aune og Bolette Bele på bakgrunn av feltregistreringer utført av samme personer 18.7.2012. Dette er i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Nordland, på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland. Felkartlegging og opplysninger fra grunneier er lagt til grunn for skjøtselsplanen.							

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Lokaliteten består av ei østvendt slåttemark (ca. 165-200 moh) på oversida av bygdeveien gjennom tunrekka i Karbøl. Slåtteeenga grenser mot skogen i overkant (mot vest) og mot vei og tun i nerkant mot øst. På gården finnes det også mer lettdrevet slåttemark på nedsida av veien, på de flateste partiene (Moen) ved Lakselva. Disse arealene er noe gjødsla med kunstgjødsla og var allerede slått ved befaringstidspunktet. Disse arealene bør derfor undersøkes nærmere noe tidligere i sesongen. Berggrunnen i området består av kalkspatmarmor, pyroksenitt og glimmerskifer/glimmergneis. Karbøl ligger i mellomboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonssesjon.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Naturtypen er slåttemark i god hevd. Enga er frisk/fuktig med relativt tett feltsjikt. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng engkvein-rødsvingel-gulakseng, vanlig utforming (G4a) med innslag av noe skogstorknebb-ballblomeng (G13).

ARTSMANGFOLD:

Vegetasjonen er frisk og i enkelte flekker fuktig. Enga framstår som noe gjødselpåvirka. Likevel ble det i juli 2012 registrert karakteristiske kulturmarksplanter som blåklokke, småengkall, harerug, hvitmaure, tepperot, fjellfiol og ballblom. En del ballblom vokste i kanten av enga. Av grasarter kan nevnes karakteristiske arter som gulaks, rødsvingel og engkvein. I øverste del av enga (kantsonen mot skogen der det er mer skyggepåvirkning) dominerer skogstorknebb og enga fremstår som mer frodig. Hundekjeks vokser stedvis i enga. Den har trolig spredt seg fra naboenger som er tette av hundekjeks. Øverst i slåttemarka, like nedenfor sommerfjøset, er det noe lauvoppslag. Her er det også en del geitrams.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:Tidligere bruk:

Det var 2-3 kyr, 15 geiter, 7-8 sauer og 1 hest på garden fram til slutten av 1970-tallet. Kyrne og geitene beita sammen i utmarka, og ble melka i de to sommerfjøsene som tilhører garden. Husdyra fikk aldri beite på innmark om våren, men ble sluppet direkte på utmarksbeite. Etter at det ble slutt med kyr og geiter, ble saueantallet noe økt, og de hadde på det meste 25 vinterfôra sauer av rasen Steigar («Steigensau»).

Tidligere ble engene gjødsla med «talle» (fast sauemøkk), som ble kjørt ut med hest og kjerre/slede på vinterstid. Dette ble det slutt på omkring midten av 1970-tallet. Siden den tid har ikkje «tallen» blitt utnytta som gjødsla, men kjørt ut og lagt i hull, groper og forsenkninger hvor den etterhvert omdannes til mold. Nå er det stort sett bare det største arealet på moen nede ved elva som får tilført kunstgjødsla (området er ikke inkludert i skjøtselsplanen).

Dagens bruk:

Haugen drives i dag som hobbybruk med sauehold, og engarealet holdes i hevd med årlig slått og hesjing. Fôret går til de 13-14 vinterfôra sauene av rasen Steigar. Siden arealet gir tilstrekkelig med fôr til sauene, anvendes det kun små mengder kunstgjødsla på de flateste partiene nede ved elva. Slåmaskin for traktor anvendes der det er egna forhold for det, men ellers anvendes tohjuls slåmaskin i slåttonna. Det brukes lette traktorer (Massey Ferguson 1963 modell, John Deere 1640, 1982 modell) med silosvans og venderive for å kjøre graset inntil hesjene. Høyet kjøres inn ved hjelp av høysvans.

Vårbeiting foregår kun på et inngjerda areal nedenfor veien. Også all høstbeiting foregår nedenfor veien, og da på hele arealet der. Slåttemarka Haugen-Lia anvendes altså per i dag kun til slått.

FREMMEDE ARTER:

Ingen registrert.

KULTURMINNER:

Gården har 3 skytter (høyløer) og 2 sommerfjøs. Det ene sommerfjøset ligger i overkant av denne slåttemarka.

SKJØTSEL OG HENSYN

Slåttemarka bør fortsatt drives som i dag, med sein slått og ingen gjødsling. Det er viktig at bruken fortsetter på samme måten for å holde enga i hevd og opprettholde artsmangfoldet.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Gården Haugen inngår i kulturlandskapsområdet Karbøl som ble registrert under kartlegging av verdifulle kulturlandskap i Nordland 1993-1995 (Ofte m. fl. 2003). Grenda Karbøl består av gårdstun karakteristisk plassert i rekker, omkranset av innmark- og utmarksarealer. I tillegg til rekkeunbebyggelsen har området kulturspor i form av rydningsrøyser, løer og sommerfjøs. Karbøl er registrert som verdifullt kulturlandskap i Naturbase med ID KF00000214.

VERDIBEGRUNNELSE:

Slåttemarka Haugen-Lia er i god hevd og med sammenhengende bruk i form av årlig og tradisjonell slått til seint tidspunkt. Arealet har den karakteristiske jevne slåttemarksstrukturen og inneholder flere karakteristiske kulturmarksarter. Enga framstår likevel som svakt gjødselpåvirka og noe påvirka av gjengroing på tilgrensende areal (spredning av hundekjeks). Verdien settes derfor til viktig (B). Det er avgjørende at bruken fortsetter på samme måten for å opprettholde disse verdiene også framover.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtelsesplan: 1.11.2012	UTFORMET AV: Sigrun Aune, Bolette Bele		FIRMA: Bioforsk Midt-Norge	
UTM 33W 7442352 498597	Gnr/bnr. 213/4,7	AREAL (nåværende): 10,6 daa	AREAL etter evt.restaurering: 10,6 daa	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Oddbjørn Andreassen			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring og samtale med grunneier i Karbøl 18.7.2012 Telefonsamtaler med grunneier i oktober 2012. e-postkontakt med Kristian Riddervold Andreassen og Halvor Riddervold Andreassen i november 2012	

MÅL:
Hovedmål for lokaliteten:

Målsetningen er å opprettholde den jevne slåttemarksstrukturen og det karakteristiske artsmangfoldet ved å fortsette med årlig sein slått, hesjing og fôrberging.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime ved årlig og sein slått.

Opprettholde eller øke plantemangfoldet i slåttemarka, med de karakteristiske kulturmarksindikatorerne som inngår.

Holde kantsoner åpne og i god hevd ved å hindre lauvtreoppslag i kanten.

Restaurere deler av slåttemarka som nå er i gjengroing, ved å hogge busker og tre, og gjenoppta slått. Dette er aktuelt rundt sommerfjøset.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):
Tilstandsmål arter:

Opprettholde eller øke plantemangfoldet i slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Holde kantsoner åpne og i god hevd. Sørge for å slå helt ut til kantene.

Holde i sjakk spredning av hundekjeks fra kantsoner og tilgrensende areal.

AKTUELLE TILTAK:	Priori- tering (år)	Ant daa og kostnad /daa	Kontro ll: (Dato)
<p>Generelle tiltak: Enga slås med lett traktor og slåmaskin på de mindre flatene der dette er mulig. Ellers anvendes tohjuls slåmaskin. Slåtten foregår i siste halvdel av juli. Graset hesjes og tas vare på til vinterfôr for sauene.</p> <p>Slåtten kategoriseres som middels tung slått. Arealet har noen bratte partier, som er tyngre å slå.</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Fjerne lauvoppslag som kommer inn i kanten av slåttemarka, og da spesielt ved sommerfjøset. Lav kutting av stammene er viktig, slik at slåmaskin kan benyttes etterpå. Eventuell ved tas ut, mens kvistavfallet bør brennes utenfor enga slik at man hindrer tilsig av næringstoffer inn i området.</p> <p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p>	<p>Hvert år</p>	<p>10,6 daa</p>	

UTSTYRSBEHOV:

Tohjuls slåmaskin, lett traktor med slåmaskin og evt. ljà for slått. River, venderive, silosvans for oppsamling- og eventuelt vending av graset. Påler og tråd/stålstreng til hesjing. Høysvans og lett traktor for transport av høyet. Motorsag, ryddesag, verneutstyr.

OPPFØLGING:

Skjøtelsesplanen skal evalueres innen 5 år: 2017

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Nye artsundersøkelser bør utføres innen 2017.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	

Skjøtselsavtale parter:

Oddbjørn Andreassen og Fylkesmannen i Nordland

ANSVAR: (for iverksettelse av skjøtselsplanen)

Oddbjørn Andreassen

C. Spesiell del: Slåttemark Haugen-Høgreina

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
Navn på lokaliteten Karbøl: Haugen-Høgreina				Kommune Bodø		Områdenr. 180480057	
ID i Naturbase Ikke tidligere registrert i Naturbase		Registrert i felt av: Bolette Bele, Sigrun Aune				Dato: 18.07.2012	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Karbøl omtalt i Ofte m.fl. 2003						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype: D01 Slåttemark, 100 %				Utforminger: D0104 Frisk fattigeng 100 %			
Tilleggsnaturtyper: Ingen							
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Sted-kvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	G4a - Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng
20 - 50 m		Svak		Beite	x	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hag estell	
> 100 m		Gjen-grodd		Gjøds-ling			
		Dårlig		Lauving			
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
INNLEDNING							
Områdebeskrivelsen og skjøtselsplanen er utarbeidet i 2012 av Sigrun Aune og Bolette Bele på bakgrunn av feltregistreringer utført av samme personer 18.7.2012. Dette er i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for slåttemarker i Nordland, på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland. Opplysninger fra grunneier er også lagt til grunn for skjøtselsplanen.							

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Slåttemarka Høgreina består av en avgrensa og bratt bakke nedenfor gardstunet. Bakken avgrenses mot mer lettdrevne og noe gjødsla arealer i øst og vest, og mot innmark delvis i gjengroing i nord og sør. I kanten mot sør passerer en enkel traktorvei som går ned til moen nede ved elva.

Berggrunnen består av kalkspatmarmor, pyroksenitt og glimmerskifer/glimmergneis. Karbøl ligger i mellomboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonssesjon.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER:

Naturtypen er slåttemark. Enga er frisk med noen tørrere partier og består av lavvokst vegetasjon. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng engkvein-rødsvingel-gulakseng, vanlig utforming (G4a).

ARTSMANGFOLD:

Slåttemarka var slått under kartleggingen, og det var derfor vanskelig å kartlegge artssammensetningen. Ut fra vegetasjonen på tilgrensende arealer, på lignende arealer i Karbøl (og det en så der det var slått) er vegetasjonen frisk fattigeng dominert av engkvein og gulaks. Blåkløkke, småengkall og harerug inngår trolig også. Slåttemarka er trolig noe tørkeutsatt.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:Tidligere bruk:

Det var 2-3 kyr, 15 geiter, 7-8 sauer og 1 hest på garden fram til slutten av 1970-tallet. Kyrne og geitene beita sammen i utmarka, og ble melka i de to sommerfjøsene som tilhører garden. Husdyra fikk aldri beite på innmark om våren, men ble sleppt direkte på utmarksbeite. Etter at det ble slutt med kyr og geiter, ble saueantallet noe økt, og de hadde på det meste 25 vinterfôra sauer av rasen Steigar («Steigensau»).

Tidligere ble engene gjødsla med «talle» (fast sauemøkk), som ble kjørt ut med hest og kjerre/slede på vinterstid. Dette ble det slutt på omkring midten av 1970-tallet. Siden den tid har ikkje «tallen» blitt utnytta som gjødsel, men kjørt ut og lagt i hull, groper og forsenkninger hvor den etterhvert omdannes til mold. Nå er det stort sett bare det største arealet på moen nede ved elva som får tilført kunstgjødsel (ikkje inkludert i skjøtelsesplanen).

Dagens bruk:

Haugen drives i dag som hobbybruk, men engarealet holdes i hevd med årlig slått og hesjing. Fôret går til besetningen med Steigarsau. Siden arealet gir tilstrekkelig med fôr til sauene, anvendes det kun små mengder kunstgjødsel på de flateste partiene nede ved elva. Slåmaskin for traktor anvendes der det er egna forhold for det, men elles anvendes tohjuls slåmaskin i slåttonna. Det brukes lette traktororer (Massey Ferguson 1963 modell, John Deere 1640, 1982 modell) med silosvans og venderive for å kjøre graset inntil hesjene. Høyet kjøres inn ved hjelp av høysvans.

Høgreina slås med ljå, da dette er eneste redskap som er mulig å anvende i denne bratte bakken. Graset rakes nedover og hesjes sammen med graset på enga nedenfor. Bakken gjødsles ikke, men inngår i det arealet nedenfor veien som anvendes til høstbeite for sauene. På gården, som i dag drives som hobbybruk, er det per i dag 13-14 vinterfôra sauer av rasen Steigar.

FREMMEDE ARTER:

Ingen registrert.

KULTURMINNER:

Gården har 3 skytter (høyløer) og 2 sommerfjøs.

SKJØTSEL OG HENSYN

Slåttemarka bør drives som i dag, med sein slått, høstbeiting og uten gjødsling. Det er viktig at bruken fortsetter på samme måten for å holde enga i hevd og opprettholde artsmangfoldet.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Inngår i kulturlandskapsområdet Karbøl som ble registrert under kartlegging av verdifulle kulturlandskap i Nordland 1993-1995 (Ofte m. fl. 2003). Grenda Karbøl består av gårdstun karakteristisk plassert i rekke, omkranset av innmark- og utmarksarealer. I tillegg til rekkeunbebyggelsen har området kulturspor i form av rydningsrøyser, løer og sommerfjøs. Karbøl er registrert som verdifullt kulturlandskap i Naturbase med ID KF00000214.

VERDIBEGRUNNELSE:

Slåttemarka Høgreina er ei lita slåtteeng i god hevd og med sammenhengende bruk i form av årlig og tradisjonell slått til seint tidspunkt samt høstbeiting. Arealet har den karakteristiske jevne slåttemarksstrukturen og inneholder trolig flere karakteristiske kulturmarksarter. På grunnlag av den begrensede størrelsen, samt noe usikkerhet i artssammensetningen settes verdien til viktig (B). Det er avgjørende at bruken fortsetter på samme måten for å opprettholde verdiene også framover.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan: 1.11.2012	UTFORMET AV: Sigrun Aune, Bolette Bele		FIRMA: Bioforsk Midt-Norge	
UTM 33W 7442355 498736	Gnr/bnr. 213/7	AREAL (nåværende): 0,8 daa	AREAL etter evt.restaurering: 0,8 daa	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Oddbjørn Andreassen (grunneier)			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Befaring og samtale med grunneier i Karbøl 18.7.2012 Telefonsamtaler med grunneier i oktober 2012. E-postkontakt med Kristian Riddervold Andreassen og Halvor Riddervold Andreassen i november 2012	

MÅL:
Hovedmål for lokaliteten:

Området er i god hevd og med verdi B. Målet er å opprettholde dagens slåttemarksstruktur og artsinnhold for lokaliteten gjennom tradisjonell slått og etterbeiting.

Konkrete delmål:

Opprettholde dagens hevdregime.

Opprettholde eller øke artsdiversiteten i slåttemarka, med de karakteristiske kulturmarksindikatorerne som inngår.

Holde kantsoner åpne og i god hevd.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):
Tilstandsmål arter:

Opprettholde eller øke artsdiversiteten i slåttemarka.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Holde kantsoner åpne og i god hevd. Sørge for å slå helt ut til kantene.

AKTUELLE TILTAK:	Priori- tering (år)	Ant daa og kostnad /daa	Kontro ll: (Dato)
<p>Generelle tiltak: Enga slås med ljà årlig, og til sent tidspunkt (i midten/slutten av juli). Graset hesjes sammen med graset fra enga nedenfor og tas vare på som fôr til sauene.</p> <p>Slåtten kategoriseres som svært tung.</p> <p>Hele området på nedsida av veien høstbeites av sau.</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Lengre ned i bakken er det et felt med gjengrodd slåttemark, delvis tresatt (se kart lengre bak i rapporten). Traktorveien ned til moen nede ved elva passerer gjennom feltet. Om det er interesse for det kan slåttearealet utvides hit. Det vil imidlertid kreve hogst av lauvtrekratt samt mer arbeidsintensiv slått av høgstauder før arealet kan tas i ordinær bruk med årlig slått igjen.</p> <p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p>	<p>Hvert år</p>	<p>0,8 daa 2000 kr/daa</p>	

UTSTYRSBEHOV:

Ljà for slått. River for å rake graset ned til enga nedenfor hvor det hesjes. Påler og tråd/stålstreng til hesjing. Høysvans og lett traktor for transport av høyet.

OPPFØLGING:

Skjøtelsesplanen skal evalueres innen 5 år: 2017

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Nye artsundersøkelser bør utføres innen 2017.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	

Skjøtselsavtale parter:

Oddbjørn Andreassen og Fylkesmannen i Nordland

ANSVAR: (for iverksettelse av skjøtselsplanen)

Oddbjørn Andreassen

Kilder

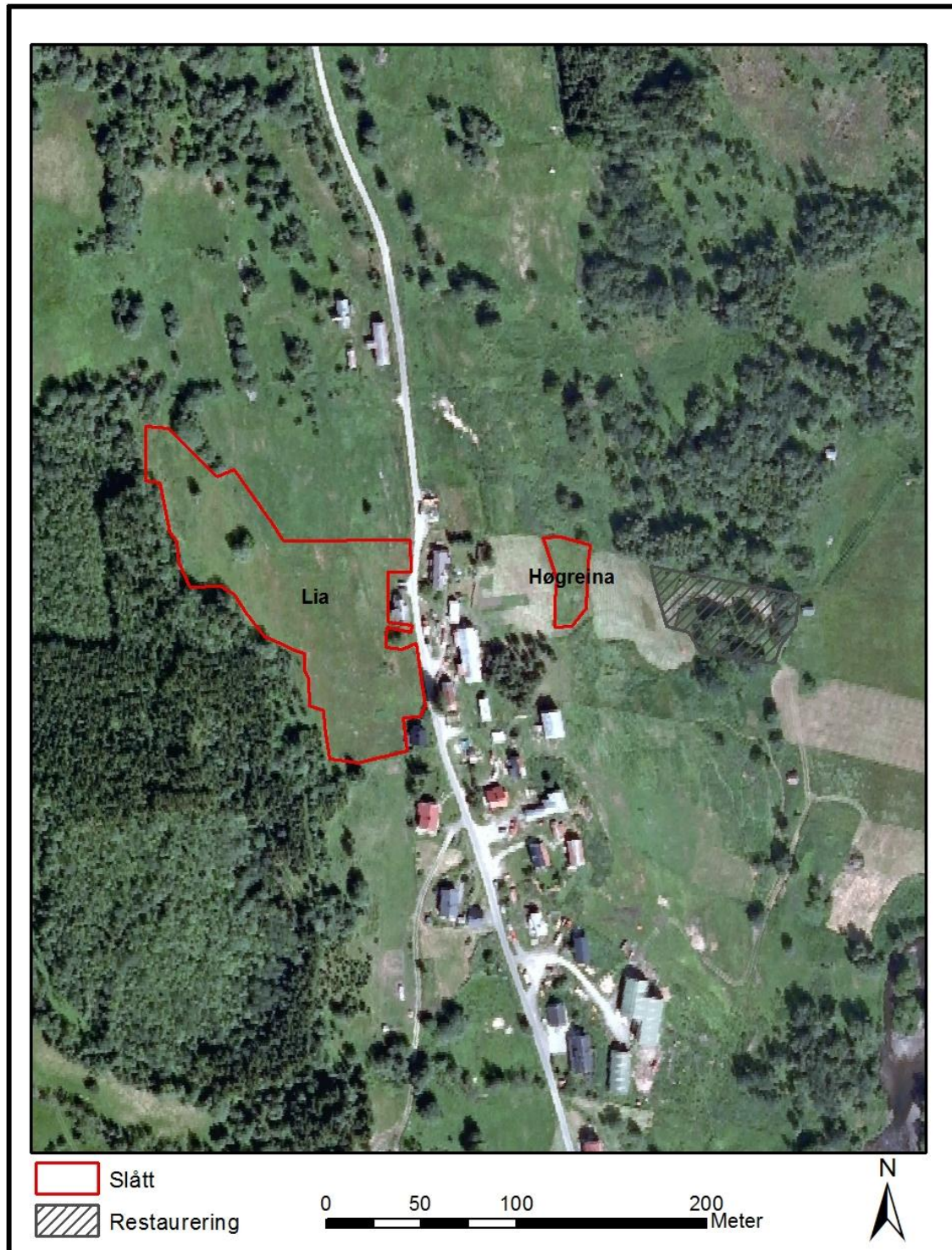
Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.

Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Often, A., Edvardsen, H., Vange, V. og Tveraabak, U. 2003. Rapport fra registreringer av kulturlandskap i Nordland 1992-1995. Redigert av Fylkesmannen i Nordland. 142 s.

Ortofoto/kart

Figur 1. Beliggenhet til slåttemarkene Lia og Høgreina på gården Haugen i Karbøl. Det skraverte arealet til høyre (øst) er gjengrodd slåttemark som kan restaureres ved interesse. Arealet er delvis tresatt og består av høgvokste gras og urter, men ble ikke kartlagt mer inngående under befaringen.

Bilder

Figur 2. Oversiktsbilde over Karbøl. Lia (med hesjer) og Høgreina ligger på over- og nedsida av det gule huset litt til høyre for midten av bildet. Foto: Bolette Bele, 19.7.2012

Figur 3. Slåtteenga Lia på oversida av veien. Bildet er tatt i retning sørøst. Den øverste delen av enga opp (mot skogen) er dominert av skogstorkenebb. Foto: Bolette Bele, 18.7.2012.

Figur 4. Slåtteeenga Lia på oversida av veien. Bildet er tatt i retning vest. Avgrensningen av slåttemarka følger gjerdet til høyre og skogkanten i bakkant. I kanten av slåttemarka ligger et gammelt sommerfjøs (skimtes så vidt i høyre billedkant). Foto: Bolette Bele, 18.7.2012.

Figur 5. Artsmangfoldet i slåtteeenga Lia. Småengskall dominerer. Ballblom (avblomstret) sees i midten og til høyre i bildet. Foto: Bolette Bele, 18.7.2012.

Figur 6. Slåtteenga Høgreina på nedsida av veien. Graset rakes ned bakken etter det er slått og samles i hesjene til høyre. Bilde tatt i retning nord-nordvest. Foto: Bolette Bele, 18.7.2012.

Artsliste

Artslista er basert på en rask gjennomgang av slåttemarka Lia, og er ikke fullstendig.

Ballblom
Blåbær
Blåklukke
Engkvein
Engreverumpe
Engsyre
Fjellfiol
Fuglevikke
Fuglevikke
Geitrams
Grasstjerneblom
Gulaks
Harerug
Hundekjeks
Hvitkløver
Hvitmaure
Høymole
Løvetann
Marikåpe sp.
Minneblom sp.
Mjødurt
Reinfann
Ryllik
Rødkløver
Rødsvingel
Skogburkne
Skogstjerne
Skogstorkenebb
Slirestarr
Småengkall
Småmarimjelle
Stormarimjelle
Sumpmaure
Sølvbunke
Teiebær
Tepperot
Timotei
Turt
Vanlig arve
Åkersnelle